

บทที่ 5

บทสรุป

ภายหลังการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2531 ความเชื่อมโยงระหว่างนักธุรกิจกับการเมืองไทยมีมากขึ้น การเชื่อมโยงกันนี้เป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างพ่อค้า นายธนาคารชั้นนำ และผู้นำในวงราชการและผู้นำทหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองอยู่ในระยะสั้น แต่เมื่อพรรคการเมืองและสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทและอำนาจทางการเมืองมากขึ้น จึงเป็นแรงดึงดูดใจให้บรรดานักธุรกิจหันมาสนใจพรรคการเมือง มองเห็นพรรคการเมืองและสภาเป็นแหล่งที่พึ่งพิงปกป้องผลประโยชน์ และเป็นบันไดไปสู่ความมีเกียรติ และอิทธิพลทางการเมืองได้

นอกจากนั้นการเมืองยังให้อะไรต่อมิอะไรต่อได้แก่ อำนาจ อิทธิพล อภิสัทธี และผลประโยชน์ได้อื่นๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยที่นักธุรกิจต่างพยายามเข้ามาสร้างอำนาจต่อรองและใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจเพื่อครอบงำอำนาจทางการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจและการเมืองดังกล่าวทำให้นักธุรกิจเริ่มเปลี่ยนทิศทางการครอบงำ โดยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง รวมทั้งเข้ามาผลักดันกฎหมายและออกกฎหมายให้ตอบสนองประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจของตน

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงนั้น นักธุรกิจมักจะทำได้เปรียบมากกว่ากลุ่มผลประโยชน์กลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะนักธุรกิจมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านที่เอื้ออำนวยอยู่ และระบบการเลือกตั้ง ถ้าผู้สมัครมีเงินหรือเป็นนักธุรกิจเสียเองย่อมได้เปรียบ ซึ่งในการเลือกตั้งที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครต้องดำเนินการหาเสียงแทบทุกอย่างด้วยตัวเอง ระบบพรรคของไทยยังอ่อนแอ ขาดฐานสนับสนุนจากประชาชนในเขตเลือกตั้ง ประชาชนไม่ได้มีความผูกพันกับพรรคการเมือง เวลาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มักคำนึงถึงตัวบุคคล ไม่ใช่ว่าพรรค จุดนี้เองที่การหาเสียงต้องจ่ายเงินมาก

จากแนวความคิดเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ มอริส ดูแวย์เชร์ ได้กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์ไม่ใช่องค์กรทางการเมือง กิจกรรมผลักดันทางการเมือง ไม่ใช่วิธีกรรมสำคัญที่สุดของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มหรือองค์กรใด ๆ แม้ว่าจะห่างไกลการเมืองแต่ก็สามารถทำตนเป็นกลุ่มอิทธิพลได้ในบางวาระและบางกรณี จากหลักการแนวความคิดข้างต้นทำให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มผลประโยชน์ของไทยว่ามีหลักการคล้ายคลึงกับแนวความคิดของมอริส ดูแวย์เชร์ กลุ่มนักธุรกิจของไทยมุ่งเน้นผลประโยชน์ของกลุ่มมากกว่ากิจกรรมผลักดันทางการเมือง

จากแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาศ เรื่องลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ สามารถนำมาวิเคราะห์กลุ่ม

1. เป็นการรวมของกลุ่มคนรู้จักกัน เพื่อนร่วมงาน ที่มีความเป็นพวกพ้อง ใกล้ชิดกัน ใฝ่หวังใจต่อใจ มีการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เช่น จุดกำเนิดของพรรคชาติไทยก่อนจะพัฒนาไปสู่ความเข้มพรรคการเมืองนั้น กลุ่มของตระกูลชุนหะวัฒน์มีวงศาคณาญาติพรรคพวกเพื่อนฝูงหลายวงการ โดยเฉพาะวงการนักธุรกิจ ความผูกพันในกลุ่มที่แน่นแฟ้นจะพัฒนารูปแบบกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่เริ่มแข็ง
2. เจตนาของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อเป็นเครื่องมือปกป้องรักษาผลประโยชน์ของคน การเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจส่วนใหญ่จะเข้ามีบทบาททางอ้อม สนับสนุนการเงินก่อนการเลือกตั้งเท่านั้น จะไม่เข้ามีบทบาททางการเมืองโดยตรง
3. กลุ่มนักธุรกิจมีการรวมกลุ่มที่พาดพิงไปถึงความต้องการของกลุ่มที่ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ การผลักดันให้เกิดการพัฒนาโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด
4. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อระบบการเมืองไทยมากขึ้นทุกวัน โดยหลักการและภายใต้เงื่อนไขการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

สมมุติฐาน นักธุรกิจเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน

การทดสอบสมมุติฐาน พบว่า นักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มนักธุรกิจนั้นทำให้เกิดการเจริญเติบโตสูงสุด ในระบบเศรษฐกิจ ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเศรษฐกิจมีการพัฒนาเจริญสูงสุดนั้นธุรกิจมีโอกาสในการทำการค้าแสวงหาผลประโยชน์จากความเฟื่องฟูของธุรกิจ มีการเชื่อมต่อระหว่างพลังธุรกิจกับพรรคการเมือง การเชื่อมต่อของพลังธุรกิจกับพรรคการเมือง มีผลต่อการส่งให้พรรคการเมืองคือพรรคชาติไทยก้าวขึ้นเป็นรัฐบาล ซึ่งนักธุรกิจเองก็สามารถโยนโยนผลประโยชน์ทางการเมืองได้ เมื่อนักธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมืองย่อมทำให้เกิดการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เสรีนิยมประชาธิปไตย แต่ในมิติของการพัฒนาประชาธิปไตยหลาย ๆ แง่มุมและหลายด้านมีด้านหนึ่งที่เป็นผลกระทบในด้านลบคือ เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในระบบที่มากอยู่ในระดับสูง จนทำให้เกิดวงจรการรัฐประหารของกลุ่มคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

การที่นักธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองไทยนั้น สามารถที่จะวิเคราะห์ประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้

1. มีการเจริญเติบโตสูงสุดในระบบเศรษฐกิจ ในช่วงปี (พ.ศ. 2531-2534)
2. มีการเชื่อมต่อระหว่างพลังธุรกิจกับพรรคการเมือง
3. นักธุรกิจทำให้เกิดพลังทางการเมืองในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย
4. ผลกระทบจากการที่นักธุรกิจเข้าสู่ระบบทางการเมือง

1. มีการเจริญเติบโตสูงสุดในระบบเศรษฐกิจ (พ.ศ.2531-2534)

หลังจากนั้นไม่นานคือตั้งแต่ พ.ศ.2530 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยก็ฟื้นตัวและเติบโตอย่างรวดเร็วอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้

นักวิชาการและคนในคณะรัฐบาลหลายคนได้ออกมาแสดงทัศนะในเชิงที่ว่าไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็น NICS ในเร็ววัน เมื่อพิจารณาจากแผนเศรษฐกิจพบว่า ในช่วง 3 ปีแรก คือ ระหว่างปี 2530-2532 ได้ประสบผลสำเร็จเกินกว่าเป้าหมายที่คาดไว้มาก กล่าวคือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีอัตราสูงเฉลี่ยถึงร้อยละ 11.7 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ที่กำหนดไว้ในแผนฯ การที่อัตราเศรษฐกิจของไทยขยายตัวอย่างมาก ในเชิงเปรียบเทียบการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจติดอันดับแนวหน้าของโลกทีเดียว ทั้งนี้เพราะมีนักลงทุนต่างชาติเบนเข็มมาลงทุนในประเทศไทยอย่างมากมายหลายโครงการ เช่น โครงการอีสต์-ทีร์นซีบอร์ด โครงการเซาเทิร์นซีบอร์ด โครงการพัฒนาเมืองแปดที่เชียงใหม่ และชลบุรี โครงการรถไฟฟ้า

ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราสูงเช่นนี้ ได้แก่ การขยายตัวของการส่งออก การลงทุน และการท่องเที่ยว ซึ่งขยายตัวดีกว่าที่ได้มีการประมาณการไว้ค่อนข้างมาก นอกจากนั้นภาวะเศรษฐกิจโลกได้เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาน้ำมันและอัตราดอกเบี้ยลดต่ำลง ในขณะที่ราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกและอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศอุตสาหกรรมได้ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดทั้งความได้เปรียบของไทยในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และอัตราค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูงนัก ทำให้ฐานการแข่งขันของไทยในตลาดโลกอยู่ในฐานะได้เปรียบ จึงทำให้การลงทุนและการส่งออกเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้น การดำเนินนโยบายการเงินและการคลังอย่างระมัดระวัง ประกอบกับเสถียรภาพทางด้านการเมืองในช่วงปลายแผนฯ 5 และต้นแผนฯ 6 ก็มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นใจทางธุรกิจ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นแรงผลักดันให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวในอัตราสูงเกินกว่าเป้าหมายของแผนฯ 6 ที่กำหนดไว้เป็นอันมาก การที่ระบบเศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้ก็เป็นการดีดัง

นักการเมืองเข้าสู่ระบบการเมืองมากขึ้น จากการศึกษาของรังสรรค์ ณะพรพันธุ์¹ พบว่า ในยุคสมัยที่พลังอำนาจมาจากราชบัลลังก์โดยรอบวงำกระบวนการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจ กลุ่มผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่ต้องการผลักดันนโยบาย เศรษฐกิจบางนโยบายจำเป็นต้องปันส่วนทรัพยากร เศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อสร้างและกระชับความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ แต่ในยุคสมัยที่ความเป็นประชาธิปไตยมีมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการผลักดันนโยบายมิได้มีแต่เฉพาะต้นทุนในการสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทางอำนาจเท่านั้น หากยังมีต้นทุนในรูปของเงินบริจาคที่ให้แก่พรรคการเมือง เงินที่ปันให้แก่สมาชิกรัฐสภา เงินที่ปันให้แก่คอลัมนิสต์หนังสือพิมพ์ และค่าใช้จ่ายในการปลุกกระดมมวลชนเพื่อเดินขบวนอีกด้วย และแบบแผนในการผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายของกลุ่มผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจมีอยู่อย่างน้อย 4 วิธีคือ

ประการแรก การสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทางอำนาจ และกลุ่มขุนนางนักวิชาการ อันเป็นรูปแบบดั้งเดิมและมีความสำคัญมาก ซึ่งแม้ว่าภายหลังปี 2516 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของชนชั้นนำทางอำนาจ กล่าวคือมีสมาชิกที่มาจากกระบวนการเลือกตั้งทางการเมืองมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้ก็ยังคงอยู่รอดโดยเปลี่ยนรูปแบบของหุ่นลมและเงินประจำตำแหน่งกรรมการบริหารของบริษัทมา เป็นรูปของเงินบริจาคทางการเมืองแก่ผู้อุปถัมภ์ในฐานะปัจเจกชน และพรรคการเมืองที่ผู้อุปถัมภ์สังกัด

ประการที่สอง การว่าจ้างให้นักวิชาการศึกษาวิจัยนโยบาย เศรษฐกิจ ที่ต้องการปรับเปลี่ยนและนำผลการวิจัยมาเผยแพร่สู่สาธารณชนเพื่อสร้างประชาชาติ

ประการที่สาม การสร้างสายสัมพันธ์กับสื่อมวลชนในรูปของการให้ผลประโยชน์ (การเลี้ยงดูอุปเสื่อ ลงโฆษณา ของขาว) โดยหวังให้สื่อมวลชนตอบแทนด้วยการเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์แก่ตน

¹รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, กระบวนการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจใน ประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527). หน้า 116-124.

ประการที่สี่ การสร้างสายสัมพันธ์กับสมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบ ทั้งการสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองและผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และอาศัยรัฐสภาเป็นกลไกในการผลักดันนโยบาย

เมื่อระบบเศรษฐกิจพัฒนาสูงสุด กลุ่มนักธุรกิจเฟ้นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุดมากกว่าทุกกลุ่ม ทั้งระบบการการค้าสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศการค้าต่างประเศมาร่วมลงทุนในประเทศไทย ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ นักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เจริญเติบโตเฟื่องฟูขึ้นอย่างมากมาย รศ. รัชสรรค์ ต่อสุวรรณ ได้วิเคราะห์ว่าสาเหตุที่มีการพัฒนาที่ดินได้รับความสำเร็จนั้นเนื่องมาจากประชาชนมีอำนาจการซื้ออย่างมาก มีการหลั่งไหลเงินทองจากชาวต่างประเทศ มีการเคลื่อนย้ายทางประชากรได้อย่างเห็นชัดเจน รัฐบาลมีนโยบายสร้างเมืองเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม และจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้มีการก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นจริง² จากในปี พ.ศ. 2530 มีพื้นที่ก่อสร้างร้อยละ 23.9 แต่พอในปี พ.ศ. 2531 มีพื้นที่ก่อสร้างได้รับอนุมัติถึงร้อยละ 60.3³ แสดงให้เห็นว่าธุรกิจประเภทอสังหาริมทรัพย์มีความเจริญเติบโตได้รวดเร็วมาก และทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชนชั้นกลางขึ้นอย่างมากมายในสังคมไทยช่วงนั้น

²รัชสรรค์ ต่อสุวรรณ, "ปี 2532 ยังคงเป็นปีทองของธุรกิจก่อสร้าง-ที่ดิน," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 36 (25 กันยายน 2532): 74.

³ธนาคารกสิกรไทย, "เศรษฐกิจไทย 2532 ขยายตัวสูงสุดในโลก" เอกสารธนาคารกสิกรไทย (ธันวาคม 2532): 57.

2. มีการเชื่อมต่อระหว่างพลังธุรกิจกับพรรคการเมือง

ซึ่งอาศัยความต่อเนื่องของระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ ก่อตัวอย่างชัดเจนมากขึ้นเป็นลำดับ ระบบการเลือกตั้งที่ต้องอาศัยเงินเป็นปัจจัยสำคัญ มีผลทำให้บทบาทของนักธุรกิจทั้งระดับชาติและท้องถิ่นมีเพิ่มมากขึ้นภายในพรรคการเมืองแต่ละพรรคอดีตขุนนางข้าราชการที่เป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคการเมืองและเคยเป็นเทียบนกลัทธิกลายเป็นเบี้ยล่าง ไม่ว่าจะ เป็นกรณีของ พล.ต.อ.ประมาธ อดีตเรกสาร กับนายบรรหาร ศิลปอาชา ในพรรคชาติไทย หรือ พล.อ.เทียนชัย สิริสัมพันธ์ กับนายวัฒนา อัสวเหม ในพรรคราษฎร

แต่ถ้าเรามองย้อนหลังกลับไปสัก 20 ปี ในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา เราจะเห็นความแตกต่างของภาพลักษณ์ (image) ของนักธุรกิจที่มีต่อการเมืองไทยได้อย่างชัดเจนคือ ได้เปลี่ยนภาพของ "ผู้อยู่ใต้อุบถัมภ์" ในระบอบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย (bureaucratic polity) และพัฒนามาจนเป็น "หุ้นส่วน"ทางการเมืองในสมัยของประชาธิปไตยครึ่งใบ (semi-democracy) จนมาถึงสมัยของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย อาจกล่าวได้ว่านายทุน-นักธุรกิจได้เข้าสู่ระบบการเมืองไทยโดยตรงมากขึ้น ซึ่งสามารถวิเคราะห์การเชื่อมโยงของพลังธุรกิจกับพรรคการเมืองได้จากแผนภูมิที่ 1 การเชื่อมโยงมาจากกลุ่มญาติเพื่อนฝูง มีความเป็นพวกพ้อง มีการติดต่อพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กลุ่มญาติและเพื่อนฝูง กลุ่มของคนในชอยราชครุ นั้นมีการพัฒนาเน้นพรรคการเมือง แรกเริ่มเดิมทีพรรคชาติไทยถือกำเนิดขึ้นมาจากกลุ่มคนในชอยราชครุ สมัยเรืองอำนาจภายหลังเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2490

ผู้นำในยุคแรกคือ จอมพลผิน บิดา พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตผู้บัญชาการทหารบก และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจโดย พล.ต.อ.เผ่า มีฐานะเป็นบุตรเขยของจอมพลผิน เมื่อแต่งงานกับ คุณหญิงอุดมลักษณ์ ศรียานนท์ ผู้เป็นบุตรสาวคนโต ในห้วงที่ จอมพลบ.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

ช่วงปี 2490-2500 กลุ่มชอยราชครู เป็นกลุ่มที่หมกอำนาจอั้งการเมือง และเศรษฐกิจสูงมาก มีธุรกิจหลายประการอยู่ในมือที่สำคัญในปี 2500 ซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมากว่า เป็นการเลือกตั้งที่สกปรกที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย มีการโกงการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก จอมพลสฤษดิ์ ได้อาศัยเงื่อนไขการเลือกตั้งทำการรัฐประหาร ทำให้ขั้วอำนาจอั้งกลุ่มชอยราชครู รุ่งจอมพลคืน ต้องสิ้นอำนาจลงงานที่สุด

ทันทีที่กลุ่มชอยราชครูรุ่นแรกหมดอำนาจอั้งการเมืองลงบรรยาอากาศทางการเมืองได้ซบเซาไปชั่วขณะนั้น กลุ่มชอยราชครู รุ่นที่ 2 ประกอบด้วย พล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร ซึ่งแต่งงานกับคุณหญิงเจริญ บุตรสาวของจอมพลผิน พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ บุตรชายคนเดียวของจอมพลผิน และ พล.อ. ศิริ ศิริโยธิน จึงได้ฟื้นคืนชีพกลับขึ้นมาอีกครั้งร่วมกันจัดตั้งพรรคชาติไทย เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2517 มีแกนนำคือ พล.ต.อ.ประมาณ เป็นหัวหน้าพรรค พล.ต.ศิริ เป็นรองหัวหน้าพรรค พล.อ.ชาติชาย เป็นเลขาธิการพรรค จากนั้นได้เปิดตัวครั้งแรกในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 ได้ ส.ส. เพียง 28 คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรุงเทพฯ 2 คน และต่างจังหวัด 26 คน อยู่ในฐานะฝ่ายค้านสมัย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เป็นนายกรัฐมนตรี

กระทั่งปี 2519 การก้าวเข้ามาในพรรคชาติไทยของ นายบรรหาร นักธุรกิจก่อสร้างเจ้าของธุรกิจคลอรีน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวนายบรรหารกับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ทายาทผู้ก่อตั้งพรรคชาติไทยแน่นแฟ้นนับวันคืน ถึงกับยกตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคเป็นรางวัล ในสมัยนั้นจนปี 2523 เพียง 5 ปีให้หลัง พรรคชาติไทย ได้แตกประเพณีดั้งเดิม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งคือ เลขาธิการพรรคยกให้นายบรรหาร เทียบชั้นขึ้นมา นั่งแทนอย่างรวดเร็วแล้วการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 พรรคชาติไทยได้ ส.ส. จำนวน 63 ที่นั่ง ด้วยฝีมือของนายบรรหาร ศิลปอาชา ที่ระดมพลังประสานกลุ่มต่าง ๆ แถมยังผลักดัน พล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร พ้นจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคเป็น

ประธานที่ปรึกษาพรรค พร้อมสนับสนุนให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคเป็นการตอบแทนบุญคุณนอกจากนี้แล้วพรรคชาติไทยยังมีกลุ่มนักธุรกิจที่ให้การสนับสนุนคือ นายประมวล สภาวสุ นายเสนาะ เทียนทอง นายสุชน ชมพูนุท นายประทวน รมยานนท์ นายเอนก ทับสุวรรณ นายชูชีพ หาญสวัสดิ์⁴

นักธุรกิจที่เข้ามาเล่นการเมืองโดยการลงสมัครรับเลือกตั้งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักธุรกิจระดับกลาง และระดับชาติ ซึ่งต่างพยายามขยายฐานอำนาจทางธุรกิจของตนให้กว้างไกลขึ้น และยังมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองอีกด้วย การรวมกลุ่มนี้มีลักษณะความสัมพันธ์ที่ใหม่แน่นอนและมั่นคงเท่าไรนัก ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ได้รับ และพร้อมที่จะแตกกลุ่มได้ทุกขณะ แต่ก็มีกลุ่มผลประโยชน์ของนักธุรกิจในระดับชาติบางกลุ่มเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ที่มั่นคง ทั้งนี้สาเหตุมาจากธุรกิจมีการลงทุนและขยายออกเป็นเครือข่ายระดับชาติ ระดับประเทศและยังเชื่อมโยงกับกลุ่มนักธุรกิจนายทุนใหญ่ เพราะฉะนั้นการรวมเป็นกลุ่มผลประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจ จึงเป็นการรวมกลุ่มแบบมีผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าการรวมกลุ่มแบบมีอุดมการณ์ และกลุ่มที่ว่านี้ยังแบ่งกลุ่มแตกสลายได้ง่าย ความสัมพันธ์จึงไม่แน่นอนและมั่นคง

อย่างไรก็ตาม เมื่อนักธุรกิจได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว บทบาทหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การออกกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดให้เป็นหน้าที่หลักของรัฐสภา เป็นที่มาของระเบียบ กฎเกณฑ์ การจัดโครงสร้างวางแบบแผนและชุมชน แต่ในขณะเดียวกันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจกลับำหน้าที่และบทบาทในการออกกฎหมาย เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มนักธุรกิจด้วยกันเอง

⁴"แฉังเกิดชาติไทยพัฒนาเมื่อปลาไหลติดเทอร์โบ" ไทยรัฐ (25 กันยายน 2539) : 1, 17.

3. นักธุรกิจทำให้เกิดพลังในการพัฒนาประชาธิปไตย

การที่คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นั้นประกอบด้วย นักธุรกิจหลากหลายนั้นและนักธุรกิจบางคนก็ผ่านเวทีการเมืองมายาวนานมาก นักธุรกิจคนสำคัญในพรรคชาติไทยคือพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ พลเอกประมวณ อติเรกสาร นายบรรหาร ศิลปอาชา นายเสนาะ เทียนทอง นายทวีช กลิ่นประทุม นายประมวณ สภาวสุ นายสุชน ชมพูนุท นายประทวน รมยานนท์ นายสุรัตน์ รือสธานุเคราะห์ นายไพโรจน์ ไชยพร นายสมชาย คุณปลื้ม พรรคประชาธิปไตย นายพิชัย รัตตกุล และ นายพรเทพ เตชะไพบูลย์ นายคงศักดิ์ กลีบบัว

การที่นักธุรกิจเข้ามาดำรงตำแหน่งในการบริหารประเทศจะทำให้ นักธุรกิจใช้ความชำนาญและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่เดิม ทำให้การดำเนินงานโดยเร็ว ไปด้วยความรวดเร็ว ภาวะการว่างงานของประชาชนมีน้อยลงกว่ารัฐบาลชุดก่อน⁵

การบริหารประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่รวดเร็ว นั้นทำให้เกิดชนชั้น กลางมากขึ้นส่งผลให้การเมืองมีเสถียรภาพความมั่นคงเพิ่มขึ้น การมีชนชั้นกลาง มาก ๆ จะเป็นการพัฒนาระบบประชาธิปไตยไปในตัว⁶ การพัฒนาประชาธิปไตย ในสมัยนี้จะพบได้จากการกำหนดนโยบายและการพัฒนาระบบกฎหมาย ตัวอย่าง เช่น การออกพระราชบัญญัติที่สำคัญ ๆ เช่น พระราชบัญญัติการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2532 พระราชบัญญัติการปฏิรูป

⁵"รัฐบาลผ่าน 1 ปี ระว่างสะดุดต่อ เดือนตุลาฯ อารรรพณ์" สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ 36 (20 สิงหาคม 2532):8

⁶สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ฉบับพิเศษ (วันรัฐธรรมนูญ) 11 (1 ธันวาคม 2529) : 56-58

ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พระราชบัญญัติประกันสังคม⁷ พระราชบัญญัติบางฉบับอาศัยระยะเวลายาวนานกว่าที่จะแก้ไขได้ เพราะฉะนั้นการมีนักธุรกิจเข้ามาบริหารประเทศก็ส่งผลในด้านบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตยด้วย

4. ผลกระทบจากการที่นักธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมือง

ผลกระทบจากการที่นักธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมืองนั้น มีผลทั้งในด้านดีและด้านลบ ผลกระทบในด้านดีคือ มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่รวดเร็ว ทั้งนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง⁸ ในด้านเวทีการดำเนินนโยบายของรัฐบาลคือ การแปลงสนามรบในอินโดจีน เป็นตลาดการค้าสำหรับประเทศไทย นอกจากนี้การสานต่อโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด จากรัฐบาลก่อน ก็คือช่องทางระบายออกของสินค้าที่มีมูลค่านับ 100,000 ล้านบาทขง ตลาดโลก อดยใช้ต้นทุนที่ต่ำและสอดคล้องกับนโยบายอินโดจีน

ดังนั้น ในช่วงรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย บทบาทของนายทุนนักธุรกิจในการการเมืองจึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก อดยดูได้จากนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อการขยายตัวของชนชั้นนายทุน-นักธุรกิจไทยเป็นอย่างมาก เช่น "ทันทีที่ดำเนินนโยบายแสวงหาตลาดใหม่ๆ ในอินโดจีน และรักษาตลาดเก่าๆ ในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลชาติชาย วางหลักการโครงสร้างทาง

⁷สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา เอกสารข่าวรัฐสภา 15 (1 กรกฎาคม 2532) : 33-48.

⁸ปกรณ์ วิชยานนท์, "นโยบายเปิดเสรีทางการเงิน" วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, ปีที่ 5 ฉบับ 15 (ตุลาคม - ธันวาคม 2537), หน้า 74-76.

ทรคมนาคมแห่งประเทศไทยเป็นศูนย์รวมทรคมนาคมในภูมิภาคนี้ เพื่อให้ไทยเป็นเส้นทางผ่านสำหรับสหรัฐอเมริกา ยุโรป แอฟริกา ที่ต้องการติดต่อมายังภูมิภาคนี้ และเลยเข้าไปในอินโดจีน ความคิดหลักการเดียวกันนี้ได้ถูกนำมาเป็นนโยบายของประเทศสังคมนิยมด้วยเช่นกัน

นอกจากกรณีดังกล่าว รัฐบาลพลเอกชาติชาย ก็มีอีกโครงการหนึ่งที่สำคัญคือ การทำให้รัฐวิสาหกิจให้มีการเปลี่ยนไปสู่การอาศัยทุนจาก ภาคเอกชน ซึ่งมีศักยภาพและความคล่องตัวมากกว่า ทั้งในเรื่องเงินทุนเทคโนโลยี และบุคลากร ทั้งนี้เพราะตระหนักดีว่ารัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงนั้นมีความสามารถน้อยในหลายๆ ด้าน ซึ่งจะมีผลเสียต่อการขยายการลงทุนในภูมิภาคนี้ ตัวอย่างที่เห็นชัดก็คือ โครงการโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย ขององค์การโทรศัพท์ที่ริเริ่มในสมัยของรัฐบาลชาติชาย แต่ไปสำเร็จได้ในสมัยของรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน

สิ่งเหล่านี้ เป็นตัวบ่งบอกได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพลังทางเศรษฐกิจกับโครงสร้างอำนาจรัฐได้เป็นอย่างดี นั่นคือ การขยายตัวของภาคเศรษฐกิจได้ดึงให้นักลงทุน-นักธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับกลไกชีวิตกับการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของชาติโดยรวม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อธุรกิจของพวกเขาเหล่านั้นโดยตรง เพราะฉะนั้นในการเข้ามาเป็นรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย แห่งพรรคชาติไทย และพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ ซึ่งมีนักลงทุน-นักธุรกิจ ทั้งจากส่วนกลาง และภูมิภาคคนสำคัญๆ สนับสนุนให้ความช่วยเหลืออยู่อย่างอุ่นหนาฝาคั่ง จึงเรียกได้ว่าเป็นการขึ้นมาเถลิงอำนาจทางการเมืองของทุนอย่างแท้จริง โดยผ่านทางพรรคการเมืองและกระบวนการเลือกตั้ง

ผลเสียจากการที่นักธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมือง การที่นักธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมืองด้านหนึ่งก็เป็นการพัฒนาระบบการเมืองอย่างรวดเร็ว แต่อีกด้านหนึ่งคือภาพมุลมลบของการที่นักธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมือง ความสัมพันธ์โยงใยของธุรกิจการเมืองนำไปสู่รัฐบาลที่ถูกขนานนามว่า "Buffet Cabinet" มีการคอร์รัปชันพิจารณาจากคำเปิดอภิปราย การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ การเปิดอภิปรายทั่วไปเมื่อวันที่ 19-20 กรกฎาคม 2532 การอภิปรายครั้งนี้มีสาเหตุและเนื้อหาสาระของการเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติว่าไว้วางใจฝ่ายค้านได้เสนอญัตติ กล่าวว่ามีรัฐมนตรี 4 คน ในรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินโดยไร้ประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่องานและกระทบกระเทือนต่อประโยชน์สุขของประชาชน รัฐมนตรีทั้ง 4 คือ นายสุบิน ปิ่นขยัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพลังงาน โดยเฉพาะ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์

สรุป

กลุ่มนักธุรกิจเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคมไทยที่มีวิวัฒนาการของกลุ่มที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว และมีพลังอำนาจทางด้านเศรษฐกิจและเข้ามามีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมในวงการเมืองไทย ทำให้กล่าวได้ว่านักธุรกิจมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับการเมือง และเป็นฐานทางเศรษฐกิจให้กับนักการเมือง ในขณะที่เดียวกันนักการเมืองก็เกื้อหนุนการค้าเนินการของนักธุรกิจให้พัฒนาก้าวหน้า พบว่า ภายหลังจากการเลือกตั้ง พ.ศ. 2531 นักการเมืองเข้าสู่ระบบการเมืองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งมากขึ้นจนสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีจำนวนของนักธุรกิจมากเป็นอันดับหนึ่งถึงร้อยละ 28.01 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

ในประการแรก กลุ่มธุรกิจได้เปลี่ยนบทบาทของตนจากการเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองโดยอ้อมมาเป็นการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากขึ้น

ทั้งนี้โดยการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การสมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้งและ การเข้าร่วมในคณะรัฐบาล⁹

ในประการที่สอง กลุ่มธุรกิจได้พยายามที่จะผลักดันกลุ่มของปะ ให้มีสภาพ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่แท้จริงในการต่อรองกับกลุ่มอำนาจทางการเมืองเก่า ไม่ว่า จะเป็นสถาบันทหารหรือสถาบันข้าราชการอย่างทำลาย อดยมิใช่เป็นเพียงกลุ่มอุปถัมภ์ เหมือนแต่ก่อน

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว น่าจะได้พิจารณากันว่า อะไรเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ผลักดันให้กลุ่มธุรกิจก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัด และเป็นบทบาท ที่แตกต่างไปจากอดีต

โดยทั่วไปแล้ว การที่กลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใดนั้น เงื่อนไขหลักมากขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทาง การเมืองและทัศนคติของกลุ่มผู้ปกครองในขณะนั้น เป็นเครื่องกำหนดบทบาทของ กลุ่มต่างๆ กลุ่มธุรกิจก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขนี้เช่นกัน ฉะนั้นการที่กลุ่มดังกล่าวสามารถ เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเด่นชัดอยู่ในขณะนี้ก็เพราะระบบการเมืองภายหลัง การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2531 เปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วน ร่วมทางการเมืองมากขึ้น และอาศัยความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัย สำคัญที่หนุนให้บทบาทของกลุ่มธุรกิจโดดเด่นและมีพลังเข้มแข็งกว่ากลุ่มอื่นๆ ในสังคม

เงื่อนไขอีกประการหนึ่งก็คือ การที่กลุ่มธุรกิจต้องการฐานอำนาจทาง การเมืองที่แท้จริง ซึ่งมิใช่การเป็นผู้รับการอุปถัมภ์อย่างในอดีต และดูเหมือนวิธีการ ที่ได้ผลที่สุดก็คือ การเข้าเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมืองเสียเอง เพื่อที่จะสามารถ

⁹จากการศึกษาวิจัยของ วิสุทธิ์ ธรรมวิริยะวงศ์, "ชนชั้นทางธุรกิจกับ การเมืองไทย," (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2524).

รักษาระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยมให้คงไว้ได้โดยสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างอิสระไม่ถูกครอบงำโดยอำนาจทางการเมือง

ในประการสุดท้ายนั้นสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งที่เป็นปัญหาจากปัจจัยภายนอกและปัญหาที่สลับซับซ้อนภายในสังคมเอง ซึ่งองค์กรในระบบราชการเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มหรือสถาบันภายนอกในระบบราชการให้เข้ามามีส่วนในการคลี่คลายปัญหา

กล่าวโดยสรุป เจ็อนไขต่างๆ เหล่านี้มีส่วนผลักดันให้กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในระบบการเมืองไทยในสภาพที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

จากการศึกษาเรื่องนักธุรกิจกับการเมืองไทย พบว่า นักธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และสนใจการเมืองมากขึ้น วัตถุประสงค์มุ่งหมายเน้นทางด้าน การสร้างชื่อเสียง เกียรติยศให้แก่วงศ์ตระกูล และการสร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่กลุ่มและตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อแนะนำดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนากฎหมายการแสดงทรัพย์สินของนักการเมือง เพื่อให้นักธุรกิจที่มาจากนักการเมืองจะได้แสดงความบริสุทธิ์ใจ และความตั้งใจจริงในการรับใช้ประชาชน และประเทศชาติ โดยจะต้องไม่มีส่วนพัวพันกับธุรกิจที่จะมาเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ เช่น ตนเองและครอบครัว ญาติพี่น้องต้องไม่เป็นเจ้าของบริษัท หรือแม้แต่มีหุ้นในบริษัทห้างร้านซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับงานที่ตนรับผิดชอบ เพื่อป้องกันมิให้มีข้อครหาว่าใช้อิทธิพลและอำนาจทางการเมืองทำการค้าโดยบางประเทศให้นักการเมืองถือหุ้นไว้ระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง ส่วนผลกำไรที่เกิดขึ้นในระหว่างนั้นก็มอบให้องค์กรการกุศล แต่บางประเทศถึงกับกำหนดให้ต้องขายหุ้นออกไป และต้องไม่ติดต่อธุรกิจกับพ่อค้า นักธุรกิจอุตสาหกรรม หรือกลุ่มนักธุรกิจใดๆ เพื่อป้องกันการปูทางสานต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจในอนาคต

2. รัฐบาลควรรื้อพรรคการเมืองฝ่ายค้านสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้อย่างอิสระเสรี เพราะการตรวจสอบทางระบบรัฐสภาเป็นการควบคุมการดำเนินงานของนักธุรกิจการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ได้ผลเต็มที่ คือ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล และมาตรการอีกประการหนึ่งของการตรวจสอบ

การดำเนินงานของนักธุรกิจคือ การให้อิสระภาพแก่สื่อมวลชนในการตรวจสอบ การดำเนินงานของนักธุรกิจ ในยุคปัจจุบันนี้โลกก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้สื่อมวลชนมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการเสนอข่าวสารและตรวจสอบการทำงานของนักธุรกิจ

3. การประกาศรายได้รายจ่ายประจำปีของผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจ โดยเฉพาะผู้มีตำแหน่งบริหาร ทั้งนี้ นอกเหนือจากการแสดงบัญชีทรัพย์สินขณะเข้ารับตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งตามกฎหมาย บบป. ทั้งนี้ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ

4. การไม่รับของขวัญของกำนัลที่มีค่าจากบุคคล บริษัท ห้างร้าน แม้แต่จากรัฐบาลประเทศต่างๆ และกลุ่มนักธุรกิจด้วยกัน เพราะที่ได้รับมอบนั้นถือว่าเป็นการมอบเพราะอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ เมื่อได้รับมาแล้วก็ต้องมอบให้แก่ทางราชการ ซึ่งจะมีคณะกรรมการพิจารณาว่าสิ่งใดจะเก็บไว้เป็นสมบัติของชาติ สิ่งใดควรจะประมูลขายเป็นรายได้เข้ารัฐ ส่วนของกำนัล ของขวัญเล็กน้อยที่มีค่าน้อย เช่น อาหาร เครื่องดื่ม หรือสิ่งของที่มีราคาต่ำกว่า 500 บาท ก็เก็บไว้ใช้เองได้

5. ควรเปิดโอกาสและส่งเสริมแก่ผู้สนใจการเมืองที่มีคุณภาพ แต่มีทุนทรัพย์น้อย ที่จะลงสมัครและมีโอกาสชนะ ถ้าเป็นคนดีมีคุณภาพ เป็นคนในท้องถิ่น และตั้งใจรับใช้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เช่น ครู แพทย์ หนายความ คหบดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนทั่วไป เมื่อประชาชนรู้จักและเชื่อถือโอกาสจะได้รับเลือกตั้งก็จะมีมาก โดยไม่ต้องทุ่มเงินหาเสียง เพื่อป้องกันนักการเมืองที่มิใช่เป็นคนท้องถิ่น แต่ไปลงสมัครในท้องถิ่น ราชอิทธิพล หรือเงินทุ่ม อดยอาจจะออกเป็นข้อบังคับเป็นกฎหมายว่า ผู้ที่มีสิทธิ์ลงสมัครรับเลือกตั้งได้จะต้องมีเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้น 10 ปีขึ้นไป เป็นต้น

6. รัฐบาลควรแก้ไขช่องว่างของกฎหมายพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง เกี่ยวกับการจ่ายเงินซื้อเสียงให้รัดกุมที่สุด เพราะการกระทำความผิดกันขั้นตอนต่างๆ เกี่ยวกับการจ่ายเงินซื้อเสียง การเตรียมเงินเพื่อซื้อเสียงเมื่อทางเจ้าหน้าที่ของรัฐจับได้ก็ต้องถือว่ามีความผิดตั้งแต่ขั้นจัดเตรียมเงินรายดูที่เจตนาเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ของรัฐที่สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้ ถ้ากฎหมายพระราชบัญญัติการเลือก

ตั้งมีความสมบูรณ์แล้วจะเป็นมาตรการทางหนึ่งของการป้องกันการใช้จ่ายเงินซื้อเสียง
ในการเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นเกราะป้องกันมิให้นักธุรกิจที่เข้าดำเนินการทางการเมือง
เมืองถูกโจมตีได้ในภายหลัง